

MIT TARTSUNK A HAMBURGI CORVIN-CODEXRŐL?

CSONTOSI JÁNOSTÓL.

A lipcei „Centralblatt für Bibliothekswesen“ 1884-iki folyamában dr. Isler M. úr, a hamburgi városi könyvtár szolgálaton kívüli igazgatója, a tudományos világot azon örvendetes hírrel lepte meg,¹ hogy a hamburgi városi könyvtárban egy egészen ismeretlen Corvin-codexet fedezett fel.

E felfedezést a szakférfiak nagy érdeklődéssel fogadták, mivel a bibliographiának a hamburgi könyvtár Corvin-codexéről ekkorig pozitív tudomása nem volt.

Valószínű ugyan, hogy az európai könyvtárakban ismert Corvin-codexeken kívül, lesznek még egyes helyeken ismeretlenek is, melyekhez a szakférfiak a gyűjtemény rendezetlen volta vagy más ok miatt ekkorig nem férhettek, vagy ha férhettek is, mint nem specialisták, a Corvin-codexek jellemző tulajdonságait nem ismerve, azokat kellő figyelemre nem méltatták.

Azt azonban, főleg az újabb hazai nyomozások következtében constatálhatjuk, hogy az európai könyvtárakban elszórt Corvin-codexeknek legnagyobb részét már ismerjük és tisztában vagyunk az iránt is, hogy melyik könyvtárban vagy gyűjteményben lehet még ezentúl új Corvin-codex felfedezését remélnünk.

Ezért egy ismeretlen Corvin-codex napfényre hozása eseményt képez az irodalomban, s kétszeres fontossággal bír ná-

¹ L. »Ein Codex Corvinianus in der hamburgener Stadtbibliothek« című értekezését 444—7 l. a folyóirat novemberi füzetében.

lunk, hol a Corvina maradványainak felkutatására vonatkozó törekvéseket nem csak a szakférfiak, de a művelt közönség is élénk figyelemmel kíséri.

Igy fogadták dr. Isler M. úr közleményét is a hamburgi Corvin-codexről mindenfelé, s a fővárosi napilapok úgy mint a „Századok“ siettek az új Corvin-codexről tudomást venni.

Mint bibliographiai szaklap kötelességünknek tartjuk tudomást venni róla mi is, s egész tárgyilagossággal elmondani olvasóinknak azt, hogy *mit tartsunk az új Corvin-codexről?*

A dolog genesisé a következő:

Dr. Isler M. úr olvasván dr. Gebhardt O. ur jeles értekezését: a göttingai Corvin-codexről a Centralblatt 1884-iki folyamában,¹ ebből impulsust nyert arra, hogy a hamburgi városi könyvtár kézíratait újból vizsgálat alá vegye, s ezek közt olaszországi provenientiájú illetőleg Corvin-féle kéziratokat keressen.

Kutatásaiban talált egy XV. századbéli, 8-ad rétű latin hártýakézíratot, mely Tibullus, Propertius és Catullus munkáit tartalmazza s 164 beírt levélből áll.

A kézirat címlapja, hol Mátyás király címere szokott lenni, ki van vágva, egykorú jellemző kötése hiányzik s egykorú vagy közel egykorú bejegyzések, melyek a kézirat Corvinabeli provenientiáját igazolnák, s eredeti címlap és kötés hiányában, a kézirat valóságának megbíralásához, kritikailag elfogadható támpontot nyújtani képesek volnának, szintén nincsenek a szövegben.

De nem is ezek alapján vindikálja dr. Isler úr a codexet a Corvinának.

Érvei, melyeknek alapján a codexet a Corvina maradványaihoz számítja, a következők:

„A Tibullus 1-ső levele előtt (voltaképen a 2-ik levél előtt, mert az 1-ső hiányzik; szerk.) egy papírszelet alatt el van rejtve Corvin Mátyás bélyegjegyének (Stempelmarke) egy töredéke, mely a kék és vörös színeken határozottan kivehető. Az írás és pergamen hasonlóan azon eredetre vallanak.“ És másik helyen: „A kézirat kötése közönséges papírtábla, alig húsz éves, a mi

¹ A folyóirat áprilisi füzetében 132—151. l. — Megjelent egész terjedelmében a »Magyar Könyvszemle« 1884-iki folyamában.

azon gyanút ébreszti, hogy a kézirat eredeti kötésétől megfosztva, valószínűleg a múlt században érkezett a könyvtárba; s ha ehhez figyelembe vesszük, hogy Corvin-Mátyás bélyegjegyének (Stempelmarke) legnagyobb része le van szakítva, úgy nagyon valószínű azon feltevés, hogy a kézirat nem igaz uton került előbbi birtokosától a hamburgi városi könyvtárba, a mire a Corvina történetében több analog esetet találunk.“ A kézirat kiállításáról különben dr. Isler M. úr megjegyezte, hogy hártján, gömbölyű betűkkel van írva, arany initialék és arabeszk lapszéli díszítések ékésítik, s külső kiállítására hasonló ahhoz, melyet dr. Gebhardt a göttingai egyetemi könyvtárban talált.

Midőn e közleményt elolvastam, tisztában voltam az iránt, hogy itt egy jóhízemű tévedéssel van dolgunk, melyet helyre igazítani hazafias kötelességünk.

Egy oly kéziratot, melyen sem Mátyás király czimere nincsen, sem egykorú jellemző kötéssel vagy provenientiaját bíráltilag igazoló egykorú bejegyzésekkel nem bír, csupán azért, mivel olaszországi kéziratok modorában van kiállítva, a Corvina maradványaihoz alaposan sorolni nem lehet.

Ohajtottam volna e tévedést azonnal, a mint a „Centralblatt“ novemberi füzetét olvastam, a napi sajtóban helyreigazítani, de érthetetlen volt előttem, hogy mit ért dr. Isler a „*Stempelmarke*“ kifejezés alatt, melyre egész érvelését alapítja s ezért távirati uton magyarázatért fordultam hozzá és felhatalmaztam, hogy *30 szóig* feleljen azonnal kérdéseimre, valjon a Stempelmarke alatt könyvtárbélyeget kell-e értenünk, a mi a középkorban és renaissanceban még egészen ismeretlen dolog, avagy pedig Mátyás király czimerének lenyomatát az ellenkező hártyalapon, a mire a felkutatott Corvin-codexek közt úgy mint a középkori képes kéziratokban többször találunk analogiát? Ez utóbbi esetben az új Corvin-codex csakugyan a Corvina maradványaihoz volna sorolandó.

Távirati válasz helyett 1884. nov. 16-án dr. Isler urtól levelet kaptam, melyben a késedelemért bocsánatot kérve menti magát, hogy lakásomat nem tudva levélben és nem táviratban felel. Levelében a főkérdésre nézve azt mondja: hogy Mátyás király czimerét igen, de monogrammat nem ismeri; az elsőt

Münchenben látta s nem kételkedik, hogy a hamburgi töredék a papírszelet alatt *Mátyás czímeréből származik*.

Ezen levél után dr. Isler urnak megküldtem egy kétség-telen Corvin-codex címlapjának és kötésének fénynyomatu hasonmását és újabb felvilágosítást kértem.

Erre 1884. évi december 18-án a következő választ nyertem :

„Dr. Isler úr sajnálja, hogy betegsége miatt csak nov. 16-án mehetett a városi könyvtárba, hol kérésemre a codexet újból megvizsgálta, de itt igen kellemetlen meglepetés várt rá. Midőn ugyanis a kéziratot újból vizsgálni kezdte, azon szomorú tapasztalásra jött, hogy azon papírszeletke, mely alatt ezelőtt Mátyás király bélyegjegyének (czímerének) töredéke volt látható, most a kéziratból hiányzik. Ő a kéziratot utoljára ez évi június havában, mikor ismertetést irt róla, használta, akkor a jellemző papírszelet még benne volt: azt a kéziratban éveken keresztül látta és Petersen is a hamburgi városi könyvtár történetében emlékezik róla. (205. l.) A papírszeletnek tehát 1884. évi június és november 18-ika közti időközben kellett elvesznie. Talán épen az ő értekezése következtében tekintette meg valaki azóta a kéziratot, s a tarka papírszeletet akár félreértett rendszeretből, akár pedig mint emléket, ekkor szakították le régi helyéről.

Elmondja azután, hogy ez irányban alapos nyomozásokat indított meg, melyeknek eredményéről annak idejében értesíteni fog; hozzáteszi még, hogy neki semmi kételye az iránt, hogy az eltűnt papírszelet alatt más lett volna, mint Mátyás király czímerének kis töredéke, mely most a papírszelettel együtt eltűnt. Felemlíti továbbá, hogy a dolog ilyenén fordulata hátrányos világot vet reá nézve, de ő mindent el fog követni a könyvtárban, hogy a dolognak végére járjon és ha nyomozásainak sikere nem lesz, az egész ügyet a „Centralblatt“ legközelebbi füzetében nyilvánosságra fogja hozni.

Egyuttal megküldte nekem a kézirat első levelének lepausalt facsimilijét is,“ melyből annak olaszországi provenientijára biztosan lehet következtetni.

Ezen levél után tisztában voltam az iránt, hogy az új Corvin-codex felfedezése jóhiszemű tévedésen alapszik, mert a

papírszelet alatt lappangó czimertöredéknek kezdettől fogva kevés fontosságot tulajdonítottam.

Petersen munkáját a hamburgi városi könyvtár történetéről¹ ismertem, de feltevését a „Catullus Tibullus és Propertius“ kézirat provenienciájáról oly természetűnek találtam, melyet komolyan venni nem lehetett.

Ő ugyanis idézett helyen ezeket mondja: „Catullus Tibullus Propertius Mátyás király könyvtárából származik, a mint ezt a leszakított czimernek töredéke mutatja. A kézirat minden bizonynyal Mátyás számára íratott, tehát XV. századbeli.“

Petersen ezen utolsó mondata nagyon különösen hangzik. Egy szakférfiú a kelet nélküli kéziratok korát ezeknek írásbeli jelleméből szokta meghatározni s nem oly körülményből, mely pozitív adat helyett merő feltevésen alapszik.

A kézirat nem azért XV. századbeli, mert Mátyás király számára íratott, (a mi különben csak feltevés), hanem azért, mert írásbeli jelleme a XV. századba sorolja.

Ezért Petersen feltevését az említett codexről figyelmen kívül hagytam, mert a kiel, leydeni, hannoveri, olmtüzi és más állítólagos Corvin-codexeknél tapasztaltam, hogy a provenienciára vonatkozó feltevéseket, melyekkel a szakirodalomban és könyvtárak catalogusaiban találkozunk, nagy óvatossággal kell fogadni.

Mivel azonban a vitát elmérgesíteni nem akartam, a napi sajtóban, hol a kérdés már actualis értékét elvesztette, a dologról hallgattam, szándékom levén a kérdést a „Magyar Könyv-Szemlé“-ben annak idejében egész tárgyilagossággal megvitatni s a tévedést helyreigazítani.

Addig, gondoltam, ideje lesz dr. Isler urnak az eltűnt czimertöredéket kinyomozni s a kérdéses Corvin-codex valódiságát vagy tisztába hozni, vagy helyreigazítani.

Ez alatt a „Centralblatt“ 1885. évi folyamában a februári füzetben (64—65 l.) dr. Isler M. ur a következő rövid communiqué tette közzé:

„Adalék ezen czikkhez: „*Ein Codex Corvinianus in der Hamburger Stadtbibliothek.*“ (Centralbl. I. 444—47 l.) Az említett czikkben olvasható: „Tibullus első levele előtt lappang egy

¹ Megjelent Hamburgban 1838-ban.

papírszalag alatt Corvin Mátyás bélyegének töredéke, (Stempelmarke), mely világosan felismerhető a színekről, melyek közt túlnyomó a kék és a veres.“ Csontos úr Budapesten, mint specialista a Corvin-codexek terén, homályosnak találván ezt a kifejezést „Stempelmarke“, megkeresett a töredék pontos másolatáért, a melyből teljes biztossággal tájékozhatta magát, vajjon az csakugyan a Corvin-codexen található czímernek (Wappe) közül való-e. A mint kérésének eleget akartam tenni, nagy megütközésemre tapasztaltam, hogy a nevezett töredéket már nem találok a kéziratban. Petersen is említi az ő „Geschichte der Hamburger Stadtbibliothek“ című művének (Hamburg, 1838.) 206. oldalán, de magam is évek során keresztül a fentnevezett közlemény megírásáig ismételve láttam és a látogató tudósokat a kézirat előmutatásakor figyelmeztettem rá, és így semmi okot sem láttam annak valódiságában kételkedni. 1884. június hava óta Csontos úr felhívásáig nem került szemem elé a codex, s minden kutatásom, hogy más valaki nem látta-, vagy nem használta-e, eredménytelen volt. Eltűnése előttem egyáltalán ki nem magyarázható, s most abban a kellemetlen kényszerűségben vagyok, hogy e tényt nyilvánosságra kell hoznom. A kézirat egy faecimilijét magam küldtem el Csontos úrnak, mi által legalább némi biztosságot nyerünk annak létezéséről.“

Hamburg, 1884. decemberben.

Dr. Isler.“

Ezen közleményre a „Centralblatt“ szerkesztősége a folyóirat 1885-ik évi márcziusi füzetében következőleg válaszolt.

„E folyóiratnak II. folyama 64 és 65. oldalán megjelent *Adalék*-hoz oly terjedelmes felvilágosítással szolgálnak dr. Isler főkönyvtárnok úr és hivatali utódja dr. Eyssenhardt igazgató úr, hogy azt mi in extenso nem nyomathatjuk le. Dr. Eyssenhardt úr kiemeli, hogy e kéziratnak egy 1875. előtti, dr. Meynecke által dolgozott, s a hamburgi városi könyvtárban kéziratban máig őrzött, leírásában a következő tétel fordul elő: Petersennek *Geschichte der Stadtbibliothek* című műve 205. oldalán olvasható, „hogy a kiszakított czímernek (Wappe) egy darabjáról az előtt még fel lehetett ismerni, hogy a kézirat Corvin Mátyásé volt.“ Ennek következtében a hamburgi városi könyvtári tisztviselők hivatalos eskü alatt kijelentették, hogy a kézirat már

1875-ben mostani állapotában volt, vagyis a czimernek említett töredéke már akkor is hiányzott, a mit dr. Isler úr még 1884. júniusában is látni gondolt. Kijelentették továbbá a tisztviselők, hogy 1884. júniusa óta dr. Isleren kívül senki sem használta a kéziratot. Mivel pedig Isler úr is határozottan kijelenti, hogy „távol van tőle bárkit is felelőssé tenni a czimertöredék hiányáért,“ azt hisszük, hogy ezen ügy aktáit annnyival is inkább bezárhatjuk, mert az egész kézirat vallomás szerint csekély értékű, s azt egy czímer maradékának hiánya sem jobbá, sem rosszabbá nem teszi. Végül dr. Eyssenhardt úr még bizonyítja, hogy ez a kézirat nem Corvin-codex, hanem Francesco Mária Nigrisolié egy ferrarai orvosé volt a XVII. század elején.

A szerkesztőség.“

Ezen nyilatkozat után láttam, hogy dr. Isler úr felfedezése mily kellemetlen incidensre adott alkalmat, hogy sem az ügynek, sem a hamburgi könyvtárnak nem vált hasznára, s a dolgokat inkább összezavarta mint tisztázta.

Egy érdemekben megőszült tudós, ki életéből egy félszázadot a hamburgi városi könyvtár szolgálatában töltött el, egy tudományos kérdésben jóhiszeműleg tévedett, s e tévedés őtet s a hamburgi városi könyvtár tisztviselőit oly kellemetlen zavarba sodorta, hogy a szakférfiaknak igen nehéz volt e kérdésben az objectivitást megőrizni s az ügyet a személyes tekintetektől megkülönböztetni.

Örültem, hogy érdeklődésem által a kérdés tisztázásához járultam, anélkül, hogy azt indiscretióm által elmérgesítenem volna.

Egy külföldi tudósnak tudományos törekvéseink iránti jóhiszemű érdeklődését mindig köszönettel fogadom, ha nem is jár nyomában a siker. Így fogadtam dr. Isler úr felfedezését is.

Időközben dr. Eyssenhardt úrtól a hamburgi városi könyvtár ez idő szerinti igazgatójától, kit csak műveiből szerencsém van ismerni, a következő levelet vettem:

„*Stadtbibliothek. I. N. 1885/728. Hamburg, 1885. ápril 15.*

Mélyen tisztelt Uram!

A „*Centralblatt für Bibliothekswesen*“ szerkesztősége Isler igazgató úr közlésére (65 l.) küldött válaszat nem nyomatta ki. Van szerencsém azért t. Uraságnak tetszése szerinti hasz-

nálatra átküldeni. Fogadja kitűnő tiszteletem nyilvánítását, mely-
lyel maradok

kész szolgája

Dr. Eyssenhardt,

a »Stadtbibliothek« igazgatója.

(Alul)

Csontos úrnak

Budapesten.

Ennek következtében az ügy érdekében kötelességemnek tartottam dr. Eyssenhardt úrnak válaszolni, hogy feleletét a „Magyar Könyv-Szemlé“-ben egész terjedelmében fogom lenyomatni.

Ime! beváltom ígéretemet s közlöm dr. Eyssenhardt úrnak a „Centralblatt“-ból kimaradt nyilatkozatát, mely így szól:

„A „*Centralblatt für Bibliothekswesen*“ második évfolyamának 64—65. lapjain hivatalbeli elődöm közleményében az a vád foglaltatik, a mely a sürgetésem folytán beküldött nyilatkozatban sem vétetik vissza, hogy t. i. június és november hónapok közt Corvin Mátyás czimere az állítólagos Corvin-codexből eltávolított.

Rendkívül nagy kár, hogy Isler úr dr. Meyneckenek (eltávozott 1875.) e codexről készített s a legaprólékosabb gonddal összeállított leírását, mely könyvtárunkban őriztetik, nem ismerte. Ebben Petersen nyomán (Gesch. d. Stadtbibl. p. 205.) azt mondja, hogy a kiszakadt czimer (fol. 1.) egy darabjából ezelőtt fel lehetett ismerni, hogy e kézirat Corvin Mátyás tulajdona volt.“ Ebből világosan kitűnik, hogy Meynecke e czimert nem látta.

A városi könyvtár titkára, Dommer A., esküvel erősíti, hogy hivataloskodása alatt (1873. óta) a codex egészen azon állapotban volt, a melyben jelenleg van. Helye sem változott, mint Isler állítja, mert ma is ott áll, a hol az ő idejében állott.

Az összes könyvtári személyzet hit alatt adott jegyzőkönyvi nyilatkozatban bizonyítja, hogy 1884. óta senki más nem használta e kéziratot, mint maga Isler.

A legrégebb tisztviselők közül sem emlékszik senki, hogy e kéziratban valaha czimert látott volna.

Még csak az a lehetőség foroghat fenn, hogy a mostani tisztviselők valamelyike távolította el a czimert a kérdéses időközben, a mi — nem tekintve a dolog erkölcsileg lehetetlen vol-

tát — már csak azért sem valószínű, mert a könyvtárban egyetlenegy tárgyú sincs: s csak tárgyúnak juthat eszébe valamely értéktelen kéziratból egy értéktelen czimert eltulajdonítani.

Petersen kitünő könyvtárnok volt ugyan, rendező talentumát s a szerzemények körül követett elveit mindenkor hálásan elismerem; de a jelen esetben tévedett, mert *egy kezdetű színes lenyomatát a kiszakított első levél darabkáján czimernek nézte.*

E codex ugyanis aligha lehetett Corvin Mátyás tulajdona, mivel az ő Tibullus-codexe (és a király bizonyára nem másoltatta le maga számára Tibullus, Catullus és Propertius műveit két példányban is) egészen másként van készítve. Heyne (29 és 51 l.) leírja e „Tibullus Corvinianus“-t, a mint Köleséri Sámuel ugyancsak a három költőt magában foglaló Corvin-codexből kiadta (Claudiopoli 1727.). E Corvin-codex Tibullus elégiáit 37-re számítja s közli az egyes könyvek bekezdését; míg ellenben a hamburgi kézirat az elegiákat nem számolja elő s a bekezdéseket nem adja; így tehát ki van zárva az a föltevés is, hogy talán ama kézirat került Hamburgba.

Végre: e codex más valakinek volt tulajdona. A legutolsó — be nem írt — lapon ugyanis XVI. századi kézzel írva, mely a codex renaissance-jellegét utánozza, e név olvasható: *Romani nigrisoli.* Francesco Maria Nigrisoli ismert orvos volt Ferrarában a XVII. század elején, a kiról azonban nem állíthatom: vajjon rokonságban volt-e a római Nigrisolival.

Dr. Eyssenhardt.“

Eddig terjednek a hamburgi Corvin-codexre vonatkozó levelezések és ügyiratok.

Hátra van még, hogy az egész dologról elmondjam tárgyilagosan nézetemet.

Kétséget nem szenved, hogy szakférfiaink újabb időben a Corvina maradványainak felderítésére rendszeres és széleskörű kutatásokat indítottak, melyek történeti és bibliographiai tekintetben eredményre vezettek. Ezen eredmény az 1882-iki országos könyvkiállításon culminált, mely a közönségnek 65 Corvin-codexet, 6 Corvin-fényképmásolatot, összesen tehát eredetiben és másolatban 71 Corvin-codexet, vagyis a Corvina felkutatott maradványainak majdnem két harmadát mutatta be. Ugyanakkor a „Könyvkiállítási Emlék“ 35 európai könyvtárból 112 kétségtelen

Corvin-codextről közölt statisztikai kimutatást. Ezen eredmény a külföldi szakférfiakat is meglepte, kik törekvéseinket elismeréssel fogadták, mindinkább érdeklődni kezdtek a Corvina maradványai iránt, s kutatásainkból impulsust nyertek ismeretlen Corvin-codexek további nyomozására. Ezen érdeklődés emeléséhez járultak a „Magyar Könyv-Szemlé“-ben és a „Könyvkiállítási Kalauz“-ban megjelent műmelléletek, melyek a Corvin-codexek czimlapjairól, kötéséről és egyéb jellemző sajátosságairól a külföldi szakférfiaknak tájékoztatást nyújtottak. És ha hozzá teszem, hogy a Nemzeti Múzeum könyvtára a „Magyar Könyv-Szemle“ megjelenése óta, (tehát 1876 óta), ez irányban állandó érintkezésben van külföldi könyvtárakkal, hogy ez érintkezésnek köszönjük azon három ismeretlen Corvin-codexet, melyeket dr. Mayer Vilmos müncheni könyvtárőr, az ottani királyi államkönyvtár kézirat-gyűjteményében fedezett fel és a „Magyar Könyv-Szemle“ 1878-iki folyamában először ismertetett, úgy érthető lesz azon érdeklődés, melylyel külföldi szakférfiak a Corvina maradványai iránt — eltekintve ezeknek általános irodalomtörténeti fontosságuktól — újabb időben viseltetnek.

Ezen érdeklődés abban nyilvánul, hogy a külföldi könyvtárak tisztviselői ismervén a Corvina maradványainak felderítésére megindított hazai mozgalmat, a gondjaikra bizott kézirat-gyűjtemények rendezésénél több figyelemmel vannak most a renaissancekori kéziratok iránt, mint ezelőtt, ezek közt a Corvin-codexek sajátosságait keresik s ha kutatásaikat siker koronázza, erről a Nemzeti Múzeum könyvtárát értesítik, tőlünk kérnek felvilágosítást, készséggel felelnek kérdéseinkre s az elért eredményt a szakirodalomban ismertetik.

Ez érintkezésnek köszönjük a már említett 3 müncheni Corvin-codex fölfedezését, a stuttgarti, londoni és az egyik veronai Corvin-codex felderítését, s 6 állítólagos Corvin-codexnek tisztába hozását.

Míg azelőtt a hazai és külföldi irodalom a Corvina maradványainak kutatásában Schier,¹ Vogel² és Edward³ műveire

¹ Dissertatio de regiae budensis bibliothecae Math. Corv. ortu lapsu et interitu Viennae 1799.

² Verzeichniss Corvinischer Handschriften in Serapeum 1849. 18. és 24. sz.

³ Memoirs of Libraries 1869 I. 394—404 l.

hivatkozott, addig, hála az európszerte elszórt Corvin-codexek felkutatására megindított hazai mozgalomnak, a külföldi szak-
férfiak, ma reánk hivatkoznak, kutatásaink eredményét elismerik
és irányadónak tekintik s felmerülő konkrét esetben hozzánk for-
dúlnak felvilágosításért.

Ezt irodalomtörténeti szempontból mint tényt és haladást
constatáljuk.

A mi nyomozásaink hatása alatt fedezett fel 1884-ben dr.
Gebhardt O. göttingai (most berlini) könyvtárőr is egy ismeretlen
Corvin-codexet, melyet a „Centralblatt für Bibliothekswesen“
1884. áprilisi füzetében ismertetett.¹

Ezen felfedezés impulsust adott dr. Isler M. úrnak, a ham-
burgi városi könyvtár igazgatójának, hogy a vezetése alatti
könyvtár kéziratai közt a Corvin-codexek nyomozását folytassa s az
eredményt a „Centralblatt“ 1884. novemberi számában közlégye.

Kutatásait nem koronázta siker. Felfedése a Corvina bib-
liographiáját egy jóhiszemű tévedéssel gazdagította.

Készséggel elismerjük, hogy a külföldi tudósok hazai szak-
férfiainkat hála kötelezik, ha a Corvina-kérdés felderítésére
irányuló törekvéseinket collegialis ügyszeretettel támogatják s
nyomozásainkat ismeretlen Corvin-codexek felkutatása által elő-
segítik. E buzgalom dícséretet érdemel akkor is, ha nem jár
nyomában a siker, annál inkább, ha siker koronázza.

A jelen esetben dr. Gebhardt O. ur felfedését a göttingai
Corvin-codexről határozott nyereségnek tartjuk, melylyel a Cor-
vina bibliographiája gyarapodott.

De nem mondhatjuk ezt a dr. Isler által felfedezett ham-
burgi Corvin-codexről, melynek valódiságát alapos okoknál fogva
határozottan kétségbe vonjuk.

Dr. Isler ugyanis a hamburgi városi könyvtárban talált egy
XV. századbéli hártakéziratot, melynek egész habitusa arról
tanuskodik, hogy Olaszországban, illetőleg olasz befolyás alatt
készült. Finom pergamenen, 8-ad rétbén, csinos kerek betűkkel
van kiállítva, a szöveget színes és arabeszkés initálék és lap-
széli festés díszíti. Tartalmazza: *Tibullus*, *Propertius* és *Catullus*
költeményeit. Első levele, hol Mátyás címere szokott lenni, vala-

¹ A cikket l. a Magyar Könyv-Szemle 1884-iki folyamában egész ter-
jedelemben. 5—26 l.

mint egykorú eredeti kötése hiányzik. Ez már a mult században is hiányzott, mikor a kézirat a hamburgi városi könyvtárba került. Provenientijáról sem az előleveleken, sem a régi catalogusban semmiféle feljegyzés nincsen. A kéziratot tehát mostani csonka állapotában, minden elfogadható bizonyíték nélkül csupán azért, mert olaszországi provenientiájú kéziratok izlésében van kiállítva, Corvin-codexnek tartani nem lehet.“ Corvin-codexnek ugyanis csak oly kéziratot tartunk, mely vagy a szövegben, vagy pedig a kötésen Mátyás czímerét tünteti fel, avagy ha ezek hiányoznak, melynek colophonjából kitünik, hogy Mátyás király számára készült. Figyelembe jönnek még az egykorú vagy közel egykorú feljegyzések, melyeket valódi értékek szerint méltányolni a kritika feladata. Ezen tulajdonságokból azonban a hamburgi állítólagos Corvin-codexben semmi sincsen. De nem is ezek alapján vindicálta azt dr. Isler úr a Corvinának, hanem Mátyás király azon bélyegjegye (Stempelmarke) alapján, mely az első beírt levél előtt *töredékben*, egy papírszelet alatt elrejtve fönmaradt, s mely a kék és vörös színekből határozottan kivehető. („Vor dem ersten Blatte des Tibull (a codex eleje) ist versteckt unter einem Papierstreifen ein Fragment der Stempelmarke des Mathias Corvinus, deutlich an den Farben hauptsächlich roth und blau zu erkennen“). Alább pedig azt mondja, hogy Mátyás király bélyege legnagyobb részt le van szakítva. Hogy mit ért szerző „Mátyás király Stempelmarkja“ alatt, ezt elejénte nem tudtuk, s gondoltuk, hogy az átellenben volt eredeti czímlapnak vagy czímernek lenyomatát kell alatta értenünk, a mire a középkori bibliographiában gyakran találunk analogiát.

Utóbb azonban megtudtuk, hogy Mátyás király kiszakított czímerének töredékét kell alatta értenünk, mely valamikor az 1-ső levéllel átellenben levő tiszta levélen egy papírszelet alatt volt látható s a kék és vörös színeken felismerhető.

Erre nézve az a megjegyzésünk, hogy az általam ismert Corvin-codexekben, Mátyás király czímere *rendesen a kézirat 1-ső vagy 2-ik levélén fordul elő*. Ha tehát a hamburgi Tibulluson eredetileg Mátyás király czímere volt látható, úgy ez bizonyára az 1-ső levélen, a kézirat fő czímlapján díszlett. A czímet tehát csak ezen levélről lehetett leszakítani és a czímetöredék csak ezen levél alján maradhatott. De ezen levél a kéziratból

már a múlt században hiányzott, a czimertöredék tehát rajta nem lehetett. Hogy miként került innét a czimertöredék a szöveget megelőző tiszta levélre egy papirszelet alá, a kézirat eredetileg 2-ik, jelenleg 1-ső levelével átellenében, ezt megfejtteni nem tudom s nagyon valószínűnek tartom dr. Eyssenhardtnak azon állítását, hogy a papirszelet alatt lappangott vörös és kék színnyomat nem Mátyás király czimeréből, hanem egy színes initiale lenyomatából származik.

Mindezen okoknál fogva mi a hamburgi Tibullus-codexet *Corvin-codexnek nem tartjuk.*

Mátyás király czimere nincs rajta, egykoru kötése hiányzik, s a Colophonban nincs semmi említés arról, hogy Mátyás király számára iratott volna.

A kétségtelen Corvin-codexek közé tehát nem sorozható.

De a *valószínű* Corvin-codexek közt sem foglalhat helyet, mert sem egykorú, sem közel egykorú feljegyzések Corvina-beli provenientiáját nem igazolják.

Az irodalomban tehát csak mint oly kézirat szerepelhet, melyet a hagyomány és subjectiv feltevés, birálatilag elfogadható ok nélkül, a Corvina maradványaihoz sorol.

Ezeket tartottam szükségesnek a hamburgi állítólagos Corvin-codexről az ügy érdekében itt elmondani s felkérem a hazai napilapokat és folyóiratokat, kik a hamburgi Corvin-codexről annak idejében megemlékeztek, hogy e közleményről is tudomást venni szíveskedjenek.

